



Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2014. április 30.*

„93/13/EGK irányelv — Az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók között létrejött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek — A 4. cikk (2) bekezdése és a 6. cikk (1) bekezdése — A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése — A szerződés elsődleges tárgyára, valamint az ár vagy a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, feltéve hogy ezek világosak és érthetőek — Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések — Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek — A kölcsön folyósítására alkalmazandó vételi árfolyam és a törlesztésére alkalmazandó eladási árfolyam közötti különbözet — A nemzeti bíróság jogköre »tisztességtelennek« minősített feltétel fennállása esetén — A tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése — Megengedhetőség”

A C-26/13. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Kúria (Magyarország) a Bírósághoz 2013. január 21-én érkezett, 2013. január 15-i határozatával terjesztett elő az előtte

Kásler Árpád,

Káslerné Rábai Hajnalka

és

az **OTP Jelzálogbank Zrt.**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: L. Bay Larsen tanácselnök, J. Malenovský, A. Prechal (előadó), F. Biltgen és K. Jürimäe bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: M. Aleksejev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. december 5-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az OTP Jelzálogbank Zrt. képviseletében Gadó G. ügyvéd,
- a magyar kormány képviseletében Szíjjártó K. és Fehér M. Z., meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: magyar.

- a cseh kormány képviselőjében S. Šindelková és M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,
 - a német kormány képviselőjében J. Kemper és T. Henze, meghatalmazotti minőségben,
 - a görög kormány képviselőjében G. Alexaki és L. Pnevmatikou, meghatalmazotti minőségben,
 - az olasz kormány képviselőjében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: P. Gentili avvocato dello Stato,
 - az osztrák kormány képviselőjében C. Pesendorfer, meghatalmazotti minőségben,
 - az Európai Bizottság képviselőjében Talabér-Ritz K. és M. van Beek, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2014. február 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
- meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 4. cikke (2) bekezdésének és 6. cikke (1) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a Kásler Á. és Káslerné Rábai H. (a továbbiakban együtt: kölcsönvevők), valamint az OTP Jelzálogbank Zrt. (a továbbiakban: Jelzálogbank) közötti, külföldi pénznemben meghatározott kölcsön visszafizetésére alkalmazandó átváltási árfolyamra vonatkozó szerződési feltétel állítólagosan tisztességtelen jellege tárgyában indult jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv tizenkettedik, tizenharmadik, tizenkilencedik, huszadik és huszonnegyedik preambulumbekkezdése kimondja:

„mivel ugyanakkor a tagállamok nemzeti jogszabályainak jelenlegi állapotában csak egy részleges harmonizáció tervezhető; mivel ez az irányelv csak a kifejezetten nem egyedi szerződési feltételekkel foglalkozik; mivel a tagállamok számára meg kell hagyni azt a lehetőséget, hogy a[z EGK-]Szerződés rendelkezéseinek tiszteletben tartásával saját nemzeti jogszabályaikban az ebben az irányelvben előírtaknál szigorúbb rendelkezésekkel biztosítsanak magasabb szintű védelmet a fogyasztóknak;

mivel a tagállamoknak azok a törvényi vagy rendeleti rendelkezései, amelyek közvetve vagy közvetlenül meghatározzák a fogyasztói szerződések feltételeit, vélhetően nem tartalmazzak tisztességtelen feltételeket; [...] mivel ebben a vonatkozásban az 1. cikk (2) bekezdésében szereplő »kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések« kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg;

[...]

mivel ennek az irányelvnek az alkalmazásában a tisztességtelen jelleg megítélésének nem kell kiterjednie a szerződés elsődleges tárgyát képező, sem pedig a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség arányát meghatározó feltételekre; mivel a szerződés elsődleges tárgyát képező és a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség arányát meghatározó feltételeket mindezek ellenére figyelembe lehet venni egyéb feltételek tisztességes jellegének megítélésénél; [...]

mivel a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; mivel a fogyasztó számára lehetőséget [helyesen: számára ténylegesen lehetőséget] kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; [...]

[...]

mivel a tagállamok bíróságainak és közigazgatási szerveinek megfelelő és hatékony eszközökkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását”.

4 Ezen irányelv 1. cikke előírja:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró[i], különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 Az említett irányelv 3. cikke értelmében:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

[...]

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.”

6 A 93/13 irányelv 4. cikke a következőképpen szól:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződési feltételére, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: Valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát – a 7. cikk sérelme nélkül – a szerződéskötés időpontjában, a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, a szerződéskötés valamennyi körülményének, továbbá e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételének figyelembevételével kell megítélni, amelytől e szerződés függ.]

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

7 Ezen irányelv 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak [helyesen: feltételeknek mindig világosnak] és érthetőnek kell lenniük. [...]”

8 Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

9 A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

10 Ezen irányelv 8. cikke értelmében:

„A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.”

11 A 93/13 irányelvnek a 3. cikke (3) bekezdésében említett feltételekre vonatkozó mellékletének 1. pontja tartalmazza azon feltételek nem kimerítő felsorolását, amelyek tisztességteleneknek tekinthetők. Ezen 1. pont j) alpontjában szerepelnek azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy „feljogosítják az eladót vagy szolgáltatót a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására a szerződésben feltüntetett és érvényes indok nélkül”. Az említett 1. pont l) alpontjában azok a feltételek szerepelnek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy „engedélyezik [...] a szolgáltatás nyújtójának, hogy egyoldalúan megemelje az ára[i]t [...] anélkül, hogy ennek megfelelő jogot biztosítanak a fogyasztó számára a szerződés felmondására abban az esetben, ha a megemelt ár lényegesen magasabb annál, mint amiben a szerződés megkötésekor megállapodtak”.

12 E melléklet 2. pontja a g), a j), és az l) alpont hatályára vonatkozik. E 2. pont b) alpontja többek között kifejti, hogy „[a] j) [al]pont nem akadályozza azoknak a feltételeknek az alkalmazását, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltatások nyújtója fenntartja a jogát a fogyasztó által fizetendő vagy őt megillető kamatláb, vagy a pénzügyi szolgáltatások nyújtásáért fizetendő bármilyen más összeg értesítés küldése nélküli megváltoztatására, ha erre érvényes indoka van, azzal a kikötéssel, hogy a pénzügyi szolgáltatások nyújtója köteles erről a másik szerződő felet vagy feleket a lehető legrövidebb időn belül értesíteni, és hogy az utóbbi jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani.” Az említett 2. pont d) alpontja pedig kimondja, hogy „[a] j) [helyesen: l)] [al]pont nem akadályozza árindexálási záradékok alkalmazását, amennyiben azok megengedettek és az árváltoztatási módszerről egyértelmű leírás áll rendelkezésre.”

A magyar jog

- 13 A Polgári Törvénykönyv – az alapügyben szereplő kölcsönszerződés megkötésekor alkalmazandó szövegének (a továbbiakban: Polgári Törvénykönyv) – 209. §-a a következőképpen rendelkezett:

„(1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

[...]

(4) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.

[...]”

- 14 E rendelkezés (4) és (5) bekezdése 2009. május 22-i hatállyal a következőképpen módosult:

„(4) Az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.

(5) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.”

- 15 E törvénykönyv 231. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Pénztartozást – ellenkező kikötés hiányában – a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni.

(2) Más pénznemben vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani.”

- 16 Az említett törvénykönyv 237. §-a értelmében:

„(1) Érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.

(2) Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.”

- 17 A Polgári Törvénykönyv 239. §-a az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) A szerződés részbeni érvénytelensége esetén az egész szerződés csak akkor dől meg, ha a felek azt az érvénytelen rész nélkül nem kötötték volna meg. Jogszabály ettől eltérően rendelkezhet.

(2) Fogyasztói szerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető.”

18 E törvénykönyv 239/A. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„A fél a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását is kérné.”

19 A Polgári Törvénykönyv 523. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Kölcsönszerződés alapján a pénzüintézet vagy más hitelező köteles meghatározott pénzösszeget az adós rendelkezésére bocsátani, az adós pedig köteles a kölcsön összegét a szerződés szerint visszafizetni.

(2) Ha a hitelező pénzüintézet, – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – az adós kamat fizetésére köteles (bankkölcsön).”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

20 2008. május 29-én a kölcsönvevők „ingatlan jelzálogjoggal biztosított, devizában nyilvántartott jelzálog-típusú kölcsönszerződést” kötöttek a Jelzálogbankkal (a továbbiakban: kölcsönszerződés).

21 E szerződés I/1. pontjának megfelelően a Jelzálogbank a kölcsönvevőknek 14 400 000 magyar forint (HUF) összegű kölcsönt nyújtott azzal, hogy „a kölcsön összegének Devizában való megállapítása a folyósítás napján érvényes, a Bank által alkalmazott Deviza vételi árfolyamon történik”. A szerződés ezen I/1. pontja értelmében a „nyújtott kölcsön, annak ügyleti kamata és kezelési költsége, valamint a késedelmi kamat és az egyéb költségek a folyósítást követően Devizában kerülnek megállapításra.”

22 A kölcsön összegét a Jelzálogbank által a folyósításkor alkalmazott svájci frank (CHF) vételi árfolyama alapján számítva 94 240,84 CHF-ban határozták meg. Ezt az összeget a kölcsönvevőknek 25 év alatt kellett visszafizetniük, a havi részletek esedékessége minden hónap negyedik napja volt.

23 Az említett szerződés II. pontja értelmében e kölcsön ügyleti kamata 5,2% volt, amely a 2,04%-os kezelési költséggel növelve a kölcsönszerződés létrejötte napján évi 7,43%-os teljes induló hiteldíjmutatónak (THM) felelt meg.

24 E szerződés III/2. pontja értelmében (a továbbiakban: III/2. kikötés) „az egyes fizetendő részletek forint összegét a Hitelező a Bank által alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes Deviza eladási árfolyamon határozza meg.”

25 A kölcsönvevők keresetet indítottak a Jelzálogbank ellen a III/2. kikötés tisztességtelen jellegére hivatkozva. Azt állították, hogy e kikötés – mivel feljogosítja a Jelzálogbankot arra, hogy az esedékes törlesztőrészleteket a külföldi pénznem Jelzálogbank által alkalmazott eladási devizaárfolyama alapján számolja, ugyanakkor a folyósított kölcsön összegét ez utóbbi az általa alkalmazott vételi devizaárfolyamon állapítja meg – a Polgári Törvénykönyv 209. §-a alapján indokolatlan és egyoldalú előnyt biztosít a Jelzálogbank számára.

26 Az elsőfokú bíróság helyt adott e keresetnek. Ezen ítéletet a másodfokú bíróság helybenhagyta. E bíróság többek között megállapította az ítéletében, hogy az előtte kezdeményezett eljárásban szereplőhöz hasonló kölcsönügylet során a Jelzálogbank az ügyfelei részére devizát nem bocsátott rendelkezésre. E bíróság kimondta viszont, hogy a Jelzálogbank a magyar forintban folyósított kölcsön visszafizetésének értékállandósága érdekében a magyar forintban meghatározott törlesztési részletet az aktuális svájci frank árfolyamhoz kötötte. A Jelzálogbank a kölcsönvevők számára semmilyen, a deviza vételével vagy eladásával kapcsolatos pénzügyi szolgáltatást nem nyújt, ezért a kölcsön törlesztésekor nem alkalmazhat virtuális szolgáltatás ellenértékeként a folyósításakor alkalmazott átváltási árfolyamtól

eltérő árfolyamot. E bíróság emellett úgy ítélte meg, hogy a III/2. kikötés nem világos és egyértelmű, mert nem állapítható meg, hogy milyen megfontolásból tér el a folyósított, illetve a törlesztésre kerülő kölcsön elszámolásának módja.

- 27 A Jelzálogbank így felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz a másodfokon hozott ítélet ellen. Többek között azt állította, hogy a III/2. kikötés, amennyiben olyan banki bevétel realizálására nyújt lehetőséget, amely az adósok által igénybe vett devizaalapú kölcsön ellenében fizetendő ellenszolgáltatás részét képezi, és az általános banki gyakorlatnak megfelelően a pénzügyi intézmény piaci devizavásárlásaival összefüggő kiadások fedezetül szolgál, a Polgári Törvénykönyv 209. §-ának (4) bekezdése szerinti kivételi körbe tartozik, ezért nem kerülhetett volna sor állítólagosan tisztességtelen jellegének az említett törvénykönyv 209. §-ának (1) bekezdésében foglaltak szerinti vizsgálatára.
- 28 A kölcsönvevők szerint viszont e vizsgálat kötelező. Ezzel kapcsolatban azt állították, hogy a bank nem hivatkozhat velük szemben a banki üzemi működés sajátosságaira, és az abból eredő költségeket nem háríthatja át rájuk, ami a banki forrásoknak a kihelyezett kölcsönrel való összekeverését eredményezi. A kölcsönvevők a kölcsönszerződés megkötésével az összeg nemzeti pénznemben, vagyis magyar forintban történő folyósítására vonatkozóan fejezték ki egyetértésüket. Egyébként pedig a III/2. kikötés nem világos.
- 29 A kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy elsőként az a kérdés merül fel, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, a „szerződés elsődleges tárgyát” meghatározó feltétel fogalmába beletartozik-e a kölcsönvevő által pénzben fizetendő ellenszolgáltatás minden eleme, ideértve a kölcsön folyósítására és törlesztésére alkalmazandó árfolyamok közötti különbözetből eredő összegeket, vagy pedig a kölcsön nyújtásán kívül kizárólag az ügyleti kamat fizetése tartozik e fogalomba.
- 30 Ha a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő ezen első kivétel szűkebb értelmezése a helyes, azt kell ezt követően megvizsgálni, hogy az árfolyam-különbözetből adódó fizetési kötelezettség a szolgáltatás díjazásának vagy árának a szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik-e, és így a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti „díjazás”, valamint az ott előírt második kivétel részének tekinthető-e.
- 31 Ennek keretében felmerül az a kérdés is, hogy abban az esetben, ha a díjazás több részszerződéssel álló szolgáltatás ellenértékének minősül, e második kivétel – amennyiben alkalmazandó – kapcsán szükséges-e igazolni, hogy a szóban forgó díjazás, a jelen esetben az árfolyam-különbözet folytán fizetendő összeg tényleges szolgáltatásnak felel meg, amelyet a fogyasztó számára közvetlenül nyújt a bank.
- 32 Ami továbbá azon követelményt illeti, miszerint kizárólag a „világos és érthető” feltételek tartozhatnak a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alá, a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítéli meg, hogy a nemzeti jogot ezen irányelv célkitűzéseivel összhangban kell értelmeznie, és az e követelménynek nem megfelelő szerződési feltételek tisztességtelen jellegét még akkor is meg kell ítélnie, ha a kölcsönszerződés létrejöttékor az említett követelményt még nem ültették át a nemzeti jogba.
- 33 Mindazonáltal e követelmény pontos tartalma bizonytalan. Érthető úgy, hogy minden szerződési feltételnek nyelvi és nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie. Azonban szélesebb értelemben véve azt is jelentheti, hogy az adott feltétel alkalmazását alátámasztó gazdasági indokoknak, vagy az említett feltétel és a szerződésben szereplő többi feltétel közötti kapcsolatnak kell világosnak és érthetőnek lennie.
- 34 Végül abban az esetben, ha a III/2. kikötés tisztességtelen jellege megállapítást nyer, felmerül az a kérdés is, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből eredő és a Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349) 73. pontjában kimondott elv alkalmazandó-e akkor is, amennyiben – az

alapügyhöz hasonlóan – a kölcsönszerződés az említett feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető. Ez utóbbi esetben a Kúria azt a kérdést teszi fel, hogy ezzel az elvvel ellentétes-e az, hogy a nemzeti bíróság e feltétel tisztességtelen jellegének felszámolása érdekében módosítsa, különösen – a másodfokú bírósághoz hasonlóan – a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítve azt.

35 Ilyen körülmények között a Kúria úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) A [93/13] irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy külföldi pénznemben meghatározott, de ténylegesen hazai pénznemben folyósított és a fogyasztó által kizárólag hazai pénznemben törlesztendő kölcsöntartozás esetén az átváltási árfolyamokat meghatározó, egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses kikötések a »szerződés elsődleges tárgyának meghatározása« fogalma alá vonhatók-e?

Amennyiben nem, a [93/13] irányelv 4. cikke (2) bekezdésének második fordulata alapján [a deviza]eladási és -vételi árfolyam különbözete olyan díjazásnak tekintendő-e, amelynek a szolgáltatással arányban állása a tisztességtelenség szempontjából nem vizsgálható? E körben van-e jelentősége annak, hogy a pénzügyi intézmény és a fogyasztó között tényleges átváltásra sor kerül?

2) Amennyiben a [93/13] irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a tagállami bíróság – függetlenül nemzeti jogának rendelkezésétől – az abban meghatározott szerződési feltételek tisztességtelenségét is vizsgálhatja, ha azok nem világosak és érthetőek, akkor ez utóbbi követelmény alatt azt kell-e érteni, hogy a fogyasztó számára a szerződési feltételnek önmagában nyelvtanilag kell világosnak és érthetőnek lennie, avagy ezen túlmenően a szerződési feltétel alkalmazása gazdasági indokainak, illetve a szerződés többi feltételével való kapcsolatának is világosnak és érthetőnek kell lennie?

3) Az irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és a [Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349] 73. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztói kölcsönszerződésben alkalmazott általános szerződési feltétel tisztességtelen rendelkezésének érvénytelenségét a tagállami bíróság az adott szerződési feltétel módosításával, kiegészítésével a fogyasztó javára akkor sem szüntetheti meg, ha egyébként a rendelkezés elhagyása esetén a megmaradt szerződési rendelkezések alapján a szerződés nem teljesíthető? E körben van-e jelentősége annak, hogy a nemzeti jog tartalmaz-e olyan diszpozitív szabályt, amely az érvénytelen rendelkezés hiányában az adott jogkérdést szabályozza?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

36 A kérdést előterjesztő bíróság első kérdése lényegében arra irányul, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a „szerződés elsődleges tárgya” és „az ár[nak] vagy díjazás[nak] [...] az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással [való megfelelése]” fogalma kiterjed a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre, amelynek értelmében e pénznem eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészeleteinek kiszámítására.

- 37 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből egyaránt az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést az egész Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve e rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját (lásd többek között: Fish Legal és Shirley ítélet, C-279/12, EU:C:2013:853, 42. pont).
- 38 Ez így érvényes a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő kifejezésekre is, mivel e rendelkezés a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében nem tartalmaz semmilyen kifejezett utalást a tagállami jogokra.
- 39 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint továbbá a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig információs szintje tekintetében, amely helyzet az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát (lásd többek között: Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, C-484/08, EC:C:2010:309, 27. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 40 E hátrányos helyzetre tekintettel a 93/13 irányelv olyan rendszer létrehozatalára kötelezi a tagállamokat, amely biztosítja, hogy minden, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel vizsgálható legyen az esetlegesen tisztességtelen jellegének megítélése céljából. Ennek keretében a nemzeti bíróság feladata, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és 5. cikkében megállapított szempontokat figyelembe véve meghatározza, hogy az adott tényállás körülményeire tekintettel egy ilyen feltétel megfelel-e a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság ezen irányelvben támasztott követelményének (lásd ebben az értelemben: Invitel-ítélet, C-472/10, EU:C:2012:242, 22. pont és RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 42–48. pont).
- 41 A 93/13 irányelv 8. cikkével együttesen értelmezett 4. cikkének (2) bekezdése mindazonáltal lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy az ezen irányelvet átültető jogszabályaikban előírják, hogy a „tisztességtelen jelleg [...] megítélése” nem vonatkozik az e rendelkezésben említett feltételekre, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. Az említett rendelkezésből következik, hogy az abban említett feltételekre nem terjed ki az esetlegesen tisztességtelen jellegük megítélése, hanem – amint arra a Bíróság rámutatott – azok az ezen irányelv által szabályozott terület alá tartoznak (lásd ebben az értelemben: Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, EU:C:2010:309, 31., 35. és 40. pont).
- 42 Mivel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése ekképpen kivételt biztosít a tisztességtelen feltételek tartalmi vizsgálatának azon rendszere alól, amelyet az ezen irányelv által bevezetett fogyasztóvédelmi rendszer előír, e rendelkezést szigorúan kell értelmezni.
- 43 E rendelkezés először is a „szerződés elsődleges tárgyára” vonatkozó feltételeket említi.
- 44 Az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróság kérdése arra vonatkozik, hogy a III/2. kikötés, amely valamely külföldi pénznem eladási árfolyamának alkalmazását írja elő az e pénznemben meghatározott kölcsön törlesztőrészeleteinek kiszámítására, az e rendelkezés értelmében vett „[kölcsön]szerződés elsődleges tárgya” alá tartozik-e.
- 45 E tekintetben, noha egyedül a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy e feltétel minősítéséről az adott ügy körülményeire tekintettel határozatot hozzon, a Bíróság hatáskörébe tartozik az, hogy a 93/13 irányelv rendelkezéseiből, a jelen esetben a 4. cikke (2) bekezdésének rendelkezéseiből levezesse azokat a szempontokat, amelyeket a nemzeti bíróságnak kell vagy lehet alkalmaznia a szerződési feltétel e körülményekre tekintettel történő vizsgálatakor (lásd ebben az értelemben többek között: RWE Vertrieb ítélet, EU:C:2013:180, 48. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 46 Márpedig a Bíróság korábban kimondta, hogy a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének célja kizárólag azon, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek tartalmi vizsgálata módjának és terjedelmének a megállapítása, amelyek az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződések alapvető szolgáltatásait írják le (Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, EU:C:2010:309, 34. pont).
- 47 Azon körülmény, hogy valamely feltételt a szerződő felek a szerződési autonómiájuk és a piaci viszonyok keretében megtárgyaltak, nem minősülhet olyan szempontnak, amely lehetővé teszi annak megítélését, hogy e feltétel a „szerződés elsődleges tárgya” alá tartozik-e a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 48 Amint ugyanis ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből és tizenkettedik preambulumbekkezdéséből következik, az egyedileg megtárgyalta feltételek főszabály szerint nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá. Ennélfogva nem merülhet fel az említett 4. cikk (2) bekezdésének hatálya alóli esetleges kizárásuk kérdése.
- 49 A 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének eltérést engedő jellegét és e rendelkezés ebből következően szigorú értelmezésének követelményét is figyelembe véve viszont a szerződés azon feltételeit, amelyek e rendelkezés értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartoznak, úgy kell érteni, mint amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek ilyen szolgáltatásokként jellemzik azt.
- 50 Ezzel szemben azok a feltételek, amelyek magának a szerződéses kapcsolatnak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartozhatnak a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá.
- 51 A kérdést előterjesztő bíróságnak kell a kölcsönszerződés természetére, általános rendszerére és kikötéseire, valamint jogi és ténybeli összefüggéseire tekintettel megítélnie, hogy a havi törlesztőrészletek átváltási árfolyamát meghatározó feltétel az adós azon szolgáltatása alapvető elemének minősül-e, amely abból áll, hogy a hitelező által a rendelkezésére bocsátott összeget visszafizesse.
- 52 A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése másodsorban „az árnak vagy a díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy a nyújtott szolgáltatással való megfelelését”, vagy ezen irányelv tizenkilencedik preambulumbekkezdése szerint a „szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyát meghatározó” feltételeket említi.
- 53 A kérdést előterjesztő bíróság kérdése az alapügyben arra irányul, hogy a III/2. kikötés, amely a külföldi pénznem eladási árfolyamának alkalmazását írja elő az e pénznemben meghatározott kölcsön törlesztőrészleteinek kiszámítására, ugyanakkor a kölcsönszerződés más kikötései szerint a folyósított kölcsönösszeget a külföldi pénznem vételi árfolyamán kell a belföldi pénznemre átváltani, pénzbeli kötelezettséget ró-e a fogyasztóra nézve, nevezetesen azt, hogy a kölcsön törlesztése során fizesse meg a külföldi pénznem eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti különbözetből eredő összegeket, amely a nyújtott szolgáltatás „díjazásának” minősülhet, és amelynek a megfelelése a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a tisztességtelen jellege tekintetében nem értékelhető.
- 54 E tekintetben a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szövegéből következik, hogy a feltételek e második csoportja, amelyek esetében nem végezhető el az esetlegesen tisztességtelen jelleg értékelése, korlátozott terjedelemmel rendelkezik, mivel e kizárás kizárólag az árnak vagy az előírt díjazásnak az ellenértékként nyújtott szolgáltatással vagy szállított áruval való megfelelésére vonatkozik.
- 55 Amint a főtanácsnok indítványának 69. pontjában lényegében rámutatott, a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyával kapcsolatos szerződési feltételek vizsgálatának kizárását az magyarázza, hogy nincsen semmilyen díjtáblázat vagy jogi szempont, amely behatárolhatná és vezérelhetné e vizsgálatot.

- 56 Ezzel kapcsolatban a Bíróság már kimondta, hogy az említett kizárás nem alkalmazható a fogyasztónak nyújtandó szolgáltatások díjai módosításának mechanizmusára vonatkozó valamely kikötésre (Invitel-ítélet, EU:C:2012:242, 23. pont).
- 57 A jelen esetben továbbá rá kell mutatni, hogy mivel valamely feltétel tisztességtelen jellege értékelésének kizárása az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére korlátozódik, e kizárás nem alkalmazható a külföldi pénznemnek az e feltétel alapján a törlesztőrészeket kiszámítására alkalmazandó eladási árfolyama és e pénznemnek a kölcsönszerződés más kikötései alapján a folyósított kölcsönösszeg kiszámítására alkalmazandó vételi árfolyama közötti aszimmetria vitatása esetén.
- 58 Mindazonáltal e kizárás nem alkalmazható az olyan, a III/2. kikötéshez hasonló feltételekre, amelyek a törlesztőrészeket kiszámítása céljából a kölcsönszerződésben meghatározott külföldi pénznem átváltási árfolyamának meghatározására korlátozódnak, anélkül azonban, hogy bármilyen átváltási szolgáltatást nyújtana a hitelező az említett számítás során, és ennél fogva e feltételek nem tartalmaznak semmilyen „díjazást”, amelynek a hitelező által nyújtott szolgáltatás ellenszolgáltatásként való megfelelése a tisztességtelen jellege tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 59 A fenti megállapításokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:
- a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma csak akkor terjed ki a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételre, amelynek értelmében e pénznem eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészeinek kiszámítására, ha a kérdést előterjesztő bíróság a szerződés természetének, általános rendszerének és kikötéseinek, valamint jogi és ténybeli összefüggéseinek értékelése alapján azt állapítja meg, hogy az említett feltétel e szerződés alapvető, és mint ilyen, a szerződést jellemző szolgáltatását határozza meg;
 - az ilyen feltétel, mivel azon pénzbeli kötelezettséget rója a fogyasztóra, hogy a kölcsön törlesztése során fizesse meg a külföldi pénznem eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti különbözetről eredő összegeket, nem tekinthető úgy, hogy olyan „díjazást” tartalmaz, amelynek a hitelező által nyújtott szolgáltatásnak ellenszolgáltatásként való megfelelése a tisztességtelen jelleg tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.

A második kérdéssel

- 60 A kérdést előterjesztő bíróság második kérdése lényegében arra irányul, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük, csupán azt kell-e érteni, hogy a fogyasztó számára az érintett szerződési feltételnek önmagában nyelvtanilag kell világosnak és érthetőnek lennie, hanem azt is, hogy a szerződési feltétel alkalmazása gazdasági indokainak, illetve a szerződés többi feltételével való kapcsolatának is világosnak és érthetőnek kell lennie ugyanezen fogyasztó számára.
- 61 Ha a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az első kérdésre adott válasza tekintettel a III/2. kikötés a „szerződés elsődleges tárgya” alá tartozik a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében, e feltétel csak akkor mentesül tisztességtelen jellegének értékelése alól, ha világos és érthető.

- 62 A fogyasztók védelme 93/13 irányelvben megfogalmazott célkitűzésének a tényleges biztosítása céljából ugyanis az említett 4. cikk (2) bekezdése bármiféle átültetésének teljesnek kell lennie oly módon, hogy csak a világos és érthető feltételek tisztességtelen jellegének a vizsgálatára terjedjen ki a tilalom (a Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, EU:C:2010:309, 39. pont).
- 63 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból azonban kiderül, hogy a Polgári Törvénykönyv 209. §-ának (4) bekezdése, amely rendelkezés a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének a belső jogba való átültetését célozza, nem tartalmazza a világosság és érthetőség e követelményét.
- 64 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a kizárólag magánszemélyek közötti jogvita esetén a belső jogi rendelkezések alkalmazása során a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és azt – amennyire csak lehetséges – az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az általa követett céllal összhangban álló eredményre jusson (lásd többek között: OSA-ítélet, C-351/12, EU:C:2014:110, 44. pont).
- 65 A Bíróság ezzel összefüggésben arra is rámutatott, hogy a nemzeti jog összhangban álló értelmezése ezen elvének vannak bizonyos korlátai. Így az általános jogelvek korlátozzák a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy a belső jog releváns szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor figyelembe kell vennie az irányelv tartalmát, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (lásd többek között: OSA-ítélet, EU:C:2014:110, 45. pont).
- 66 Ha az összhangban álló értelmezés ekképp korlátozott ezen elvére tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az ezen irányelv 4. cikke (2) bekezdésének átültetését célzó nemzeti rendelkezés érthető úgy, hogy magában foglalja a világosság és érthetőség követelményét, ezt követően az e követelmény terjedelmére irányuló kérdés merül fel.
- 67 E tekintetben meg kell állapítani, hogy ugyanezen követelmény szerepel a 93/13 irányelv 5. cikkében, amely előírja, hogy az írásbeli feltételeknek „[mindig]” világosnak és érthetőnek kell lenniük. A 93/13 irányelv huszadik preambulumbekkezdése ebben a vonatkozásban meghatározza, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse a szerződés összes feltételét.
- 68 Ebből következik, hogy a világosság és érthetőség e követelménye minden esetben alkalmazandó, ide értve azt is, amikor a feltétel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alá tartozik, és így tehát nem vonatkozik rá az ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében foglalt, tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelés.
- 69 Ebből az is következik, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő e követelménynek megegyezik a hatálya az ezen irányelv 5. cikkében szereplő követelményével.
- 70 Márpedig ezen 5. cikkel kapcsolatban a Bíróság már kimondta, hogy a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit megismerhesse. Többek között ezen ismeret alapján dönti el a fogyasztó, hogy az eladó vagy a szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket elfogadva szerződéses kapcsolatra lép-e vele (lásd: RWE Vertrieb ítélet, EU:C:2013:180, 44. pont).
- 71 A szerződési feltételek átláthatóságának a 93/13 irányelvben foglalt követelménye nem korlátozható kizárólag azok alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére.
- 72 Éppen ellenkezőleg – ahogyan a Bíróság a jelen ítélet 39. pontjában már emlékeztetett rá –, mivel a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, az átláthatóság e követelményét kiterjesztő módon kell érteni.

- 73 Ami a III/2. kikötéshez hasonló szerzödési feltételt illeti, amely lehetővé teszi a szolgáltató számára, hogy a fogyasztó által fizetendő havi törlesztőrészek mértékét a külföldi pénznem e szolgáltató által alkalmazott eladási árfolyamán számítsa ki, amelynek következtében a pénzügyi szolgáltatás költségei a fogyasztó terhére – nyilvánvalóan felső határ nélkül – emelkednek, a 93/13 irányelv 3. és 5. cikkéből, valamint ezen irányelv melléklete 1. pontjának j) és l) alpontjából, illetve 2. pontjának b) és d) alpontjából az következik, hogy az átláthatóság követelményének tiszteletben tartása szempontjából alapvető jelentőséggel bír az, hogy a kölcsönszerződés átlátható jelleggel tünteti-e fel a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthető kritériumok alapján előre láthassa a számára ebből eredő gazdasági következményeket (lásd analógia útján: RWE Vertrieb ítélet, EU:C:2013:180, 49. pont).
- 74 Ami a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának a III/2. kikötésben meghatározotthoz hasonló sajátosságait illeti, a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania, hogy a releváns ténybeli elemek összességére tekintettel, mint a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során közzétett reklám és tájékoztatás, az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó nem csak felismerni képes a külföldi pénznem eladási és vételi árfolyama között a pénzpiacón általánosságban megfigyelt különbség fennállását, hanem képes-e értékelni is a végső soron általa megfizetendő törlesztőrészek kiszámítására alkalmazott eladási árfolyam alkalmazásának rá nézve – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is, és ennél fogva az általa felvett kölcsön teljes költségét.
- 75 Az előzőekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló szerzödési feltétel esetén azon követelmény alatt, amely szerint a szerzödési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerzödésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

A harmadik kérdésről

- 76 A kérdést előterjesztő bíróság harmadik kérdése lényegében arra irányul, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés valamely tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének az e feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén történő megszüntetését.
- 77 A Bíróság e tekintetben megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének a megállapítása esetén az említett szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse (Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349, 73. pont).
- 78 Az eladókkal vagy szolgáltatókkal szemben kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók számára biztosított védelemhez fűződő közérdek jellegére és fontosságára tekintettel a 93/13 irányelv – amint az a huszonnegyedik preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 7. cikkének (1) bekezdéséből következik – arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendelkezzenek megfelelő és

hatékony eszközökről annak érdekében, „hogyan megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását” (lásd: Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349, 68. pont).

- 79 Márpedig e kontextusban meg kell állapítani, hogy ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztókra való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349, 69. pont).
- 80 Ebből mindazonáltal nem következik, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes lenne az, hogy a nemzeti bíróság a szerződési jog elveit alkalmazva a tisztességtelen feltételt – a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítve azt – elhagyja.
- 81 Éppen ellenkezőleg, a tisztességtelen feltétel ilyen, a 93/13 irányelv tizenharmadik preambulumbekkezdése értelmében tisztességtelen feltételeket feltehetően nem tartalmazó rendelkezéssel való helyettesítését teljes mértékben igazolják a 93/13 irányelv célkitűzései, mivel az azt eredményezi, hogy a szerződés a III/2. kikötés elhagyása ellenére továbbra is fennmaradhat, és továbbra is kötelező lehet a felekre nézve.
- 82 A tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése ugyanis megfelel a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének, mivel az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e rendelkezés arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsák (lásd ebben az értelemben többek között: Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 31. pont, valamint Banco Español de Crédito ítélet, EU:C:2012:349, 40. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 83 Ha viszont az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben nem volna megengedett a tisztességtelen feltétel valamely diszpozitív rendelkezéssel való helyettesítése, és a bíróságnak egészében meg kellene semmisítenie a szerződést, a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék, és ily módon a szerződés megsemmisítéséből eredő visszatartó erő veszélybe kerülne.
- 84 E megsemmisítésnek ugyanis főszabály szerint az a következménye, hogy a részletekben megfizetendő fennmaradó kölcsönösszeg azonnal esedékessé válik, ami azzal a kockázattal jár, hogy meghaladja a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban bünteti őt, mint a hitelezőt, amely ennek következtében lehetséges, hogy nem lesz annak elkerülésére ösztönözve, hogy ilyen kikötéseket illesszen az általa kínált szerződésekbe.
- 85 E megfontolásokra tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén az e feltétel érvénytelenségének orvoslását.

A költségekről

⁸⁶ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését a következőképpen kell értelmezni:**
 - a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma csak akkor terjed ki a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, az alapügyben szereplőhöz hasonló, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételre, amelynek értelmében e pénznem eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészeleteinek kiszámítására, ha a kérdést előterjesztő bíróság a szerződés természetének, általános rendszerének és kikötéseinek, valamint jogi és ténybeli összefüggéseinek értékelése alapján azt állapítja meg, hogy az említett feltétel e szerződés alapvető, és mint ilyen, a szerződést jellemző szolgáltatását határozza meg;
 - az ilyen feltétel, mivel azon pénzbeli kötelezettséget rója a fogyasztóra, hogy a kölcsön törlesztése során fizesse meg a külföldi pénznem eladási árfolyama és vételi árfolyama közötti különbözetről eredő összegeket, nem tekinthető úgy, hogy olyan „díjazást” tartalmaz, amelynek a hitelező által nyújtott szolgáltatásnak ellenszolgáltatásként való megfelelése a tisztességtelen jelleg tekintetében nem értékelhető a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 2) **A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló szerződési feltétel esetén azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.**
- 3) **A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén az e feltétel érvénytelenségének orvoslását.**

Aláírások